

KÖNYVISMERTETÉS

Szabó Csaba

A közelség végtelen

A mediáció mint problémamegoldó
a PTC tükrében

Proximity is endless

Mediation as problem solver in the light of PTC

Absztrakt

Az interperszonális megegyezés egyidős az emberiség történetével. A formája azonban végtelenül sokszínű. Kontinensről-kontinensre, korszakokról-korszakokra változott és jelenleg is folyamatosan változik. A mediáció, azaz a harmadik fél általi közvetítés és támogatás a megegyezés folyamatában már szintén évezredek múlta tekint vissza. Jelenleg is választhatjuk, mint teljesen legálisan a magyar és az EU-s jogszabályokhoz illeszkedve létező legitim hivatalos megegyezési formát. A könyv ennek az alternatív vitarendezési és megegyezési formának mutatja be a történetiségét, mai legitim típusait gyakorlati példákon és a participációs kommunikációs elmélet keretrendszerén keresztül.

Kulcsszavak: egyéni és közösségi konfliktuskezelés, problémamegoldás, mediáció tipológiája, participációs elmélet, esettanulmány elemzés, alternatív vitarendezés

Abstract

Interpersonal agreement is of the same age as human history. However, its shape is infinitely diverse. It has changed from continent to continent and from era to era and is still changing. Mediation, i.e., mediation and support by a third party in the process of conciliation, also has a millennial history.

We can still choose that today as a legitimate form of conciliation that is legally full in line with Hungarian and EU law. The book presents the historicity of this alternative form of dispute resolution. Current legitimate types are introduced by practical examples through the Participatory Communication Theory framework.

Keywords: individual and community conflict management, problem solving, typology of mediation, participatory theory, case study analysis, alternative dispute resolution

Bevezetés

Az interperszonális konfliktusok rendezésére jellemzően a jogrendszer eszközei jelentik a megoldást. A mediáció az alternatív vitarendezés egyik elemeként része a magyar és az EU-s jogrendszernek. Mindemellett a mediáció egy kommunikációs protokoll is, amely a konfliktus rendezését a részt vevő felek aktív részvételével oldja meg. Ennek a vitarendezési eljárásnak a kommunikációs vetülete eddig csak nagyon kis mértékben került elemzésre és bemutatásra a magyar szakirodalomban. Jelen könyv ezt a hiányt pótolja, lehetőséget biztosítva ezzel a mediációval foglalkozó különböző diszciplínák képviselőinek a közös platformon történő együttműködésre, fejlesztésre: „*A konfliktuskezelés kutatása azóta számos diszciplínával együttműködik. Ilyen például a jog, a logika, vagy éppen a nyelv.*” (Németh, 2020, 7.). A szerző a Budapesti Corvinus Egyetem és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem után jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen oktat. Több mint egy évtizedes mediációs, szervezetfejlesztési és kommunikációtudományi tapasztalatai segítették a kötet megírásában. A könyv előzményeként a „*Mediation as Problem -Solving Scene in the Light of PTC*” (2014); „*A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében*” (2015); „*A mediáció jellemzői felhasználási területei szerint*” (2018); és a „*Mediáció a kommunikáció participációra alapozott felfogása szerint*” (2019) című tanulmányok tekinthetők.

Áttekintés

A könyv 214 oldalon, két logikusan felépített szerkezeti egységbe rendezve mutatja be a mediációt, mint kommunikációs jelenséget. Az első részben a mediáció történeti formálódásán vezet végig az olvasót; az ókori kultúráktól,

Szent István dekrétumán keresztül a modern kori mediáció kialakulásáig. A történeti áttekintés mellett az ide vonatkozó filozófiai, logikai, kommunikációs és neurobiológiai háttér is bemutatásra kerül részletes forrásanyag feldolgozással. A könyv második részében a mediáció típusait a participációs elmélet egységes fogalmi rendszerén keresztül mutatja be a szerző. Külön elemzésre kerülnek a mediáció lehetséges alkalmazási területei, konkrét, gyakorlati esettanulmányokon keresztül. Az írás második részéből egyértelművé válik, hogy számos tudományág együttműködése segíti a mediáció széles körű megismerését és felhasználását.

A fejezetek tartalmi bemutatása

A könyv első részében a konfliktus, mint megoldandó probléma kerül bemutatásra. Az első fejezetben az interperszonális konfliktus történetisége kerül áttekintésre, illetve a konfliktus folyamatának különböző megközelítései a különböző történelmi korokban. Érdekes jelenség, hogy nem minden korban és kultúrában tekintették a konfliktus negatívumnak; Kínában például a lehetőség és a konfliktus szavakat egyazon írásjellel jelölik (Németh, 2020, 23.). A második fejezetben a konfliktusra adott ösztönös és tanult emberi reakciók neurobiológiai, illetve szociális driverek működését ismerhetjük meg. Itt megismerkedhetünk azzal a feltételrendszerrel, amely megvalósulása esetén a humánum képes a legjobb döntéseit meghozni, még hozzá a folyamatban érintett másik féllel kooperálva. A következő fejezetben az együttműködés nyeresége a logika, pontosabban a játékelmélet módszerével kerül alátámasztásra. Jelesül a másik félbe vetett bizalom fenntartása hozza meg a legnagyobb nyereséget a feleknek: *„mert ilyenkor a felek egymással fenntartják a korábbi bizalmi viszonyt a nehéz körülmények ellenére is.”* (Németh, 2020, 45.). A harmadik fejezetben az alternatív vitarendezési módokat elemzi a szerző, amelyek közös jellemzője, hogy a jogi szabályozáshoz való igazodás helyett, a felek aktív részvételével a nyertes-nyertes kimenetel elérésére törekszenek. Az alternatív vitarendezésnek több típusa ismert, amelyek a múlt század közepén kezdtek kibontakozni. Az első ilyen a döntőbíráskodás intézménye volt, amely egyfajta átmenetet képez a bírósági eljárás és a mediáció között. A felek a döntőbíráskodás (arbitráció) során már maguk választhatnak bírót/döntnököt. Azonban a folyamat továbbra is egy harmadik féltől függ, még akkor is, ha mindkét fél önként választotta ezt a folyamatot. A mediációban már nem csak a részvétel önkéntes, de a harmadik fél – a mediátor – semleges a tartalmi döntések kérdésében. A negyedik fejezet a mediáció kialakulásáról, annak fejlődéséről szól az ókortól napjainkig.

Részletes betekintést ad mind a külhoni, mind a magyar mediáció alakulásáról Attilától, Szent István dekrétumán át a romani cris-ig, a cigánység döntőbíróságáig. Az első hivatalos nemzetközi mediátor a harminc éves háború lezárásában működött közre. Ennek a modern kori megfelelője a Camp David-i békemegállapodás. A mai mediációt az EU-val jogharmonizációban Magyarországon is törvény szabályozza és számos esetben biztosítja ezt a problémamegoldási formát az ország állampolgárainak – hasonlóan az Unió többi országához. A fő törekvés a jogalkotók részéről a mediáció alkalmazásának kiszélesítésével elsősorban a jogrendszer tehermentesítése és a felek gyorsabb megállapodásának elősegítése.

A kötet második felében a mediációt, mint mindannyiunk számára elérhető kommunikációs eszközt, illetve kommunikációs szemléletmódot ismerhetjük meg részletesen: „*A mediációs folyamatban az ágensek maguk aktivizálják erőforrásaikat, készségeiket, felkészültségüket a mediátor, illetve a folyamatban résztvevő ágensekkel folytatott kommunikáció hatására.*” (Németh, 2020, 72.). A participációs rendszer egységes taxonómiája könnyen érthetővé és átláthatóvá teszi ezt a konfliktuskezelési folyamatot az olvasó számára. Az első fejezetben megismerkedhetünk a részt vevő felek kommunikációs felkészültségeinek lehetséges típusairól. A második fejezetben pedig a mediátor szerepkörébe és a folyamat közbeni aktivitásába nyerünk bepillantást. A harmadik fejezetben a mediációval, mint protokollal, az egyes lépéseivel, határaival és érvényességi területeivel ismertet meg minket a szerző. A következő fejezetben a felhasználási területek szerinti, gyakorlati példákon keresztül elemzi a mediációt, úgy, mint családi, munkahelyi, egészségügyi, közösségi, kortárs mediáció. A hatodik fejezetben a mediáció fejlődése során kialakult típusok kerülnek bemutatásra: facilitatív, kértékelő, narratív, és transzformatív. Az első három a problémamegoldást tekinti célnak, azaz a probléma leggyorsabb eliminálását. Ezzel szemben a legújabb és leggyakrabban használt mediációs típus – a transzformatív mediáció – a felek általi közös helyzetfelismerésre és az ebből következő közös megoldás kialakítására helyezi a hangsúlyt: „*a transzformatív mediáció tehát arra törekszik elsődlegesen, hogy az ágensek kerüljenek olyan érzelmi és szellemi állapotba, hogy nemcsak az aktuális, de a későbbiekben felmerülő problémát is képesek legyenek közösen, nyitottan, a másik szempontjait figyelembe véve közös színtéren a közös sajátvilág színterén gondolkodni. Ennek az egyik következménye, hogy megállapodás születik.*” (Németh, 2020, 164.).

A második rész végén a mediációs folyamatot támogató kommunikációs technikák, eszközök kapnak említés szintjén helyet – hiszen ez a terület önmagában is egy újabb könyvet kívánna.

Összegzés

Az összefoglaló részben egy világos és jól áttekinthető kivonatát kapjuk a könyvnek, kiemelve a főbb megállapításokat és névumokat. A könyv jól kiválogatott mediációs forrásokra épít mind kommunikációelméleti, mind a szakmai gyakorlati példák bemutatásának tekintetében. Bármelyik fejezetét önmagában is érdemes tanítani akár az egyetemi kommunikációs, akár a mediatori képzésben. Mindemellett ez az írás nem csak a hallgatóknak, de az interperszonális konfliktuskezelést, mediációt kutatóknak egyaránt hasznos forrást jelenthet a további kutatásokhoz.

Felhasznált irodalom

- Németh V. (2020). *A közelség végtelen, a mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében*. Globe Edit Kiadó
- Németh V. (2019). Mediáció a kommunikáció participációra alapozott felfogása szerint. *JEL-KÉP: Kommunikáció Közvélemény Média*, 8(1), 16-33. <https://doi.org/10.20520/JEL-KEP.2019.1.17>
- Németh V. (2018). A mediáció jellemzői felhasználási területei szerint. *Kultúra és Közösség*, 9(2), 21-35.
- Németh V. (2015). A közelség végtelen. A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében. In Demeter M. (Szerk.), *Konstruált világok. I. kötet* (pp. 57-69). Typotex Kiadó Kft.
- Németh, V. (2014). Mediation as Problem -Solving Scene in the Light of PTC. *KOME An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 2(1), 3-13. <https://doi.org/10.17646/KOME.2014.12>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Szabó Cs. (2021). A közelség végtelen - A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 505-509. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.9>